

*Є.М. ШАПРАН, О.В. ЗАМУЛА, О.О. ЗАМУЛА***ЗАСТОСУВАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТІЙКОГО ТА ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ТОРГІВЛІ**

Стрімке зростання населення нашої планети, економічна рецесія та вкрай нестабільна економічна та політична ситуація в усіх країнах та частинах сучасного світу посилюють тиск на екологію та соціум. Ситуація є критичною, але вона не є безнадійною. Кожна особа, організація чи громада, як і дотепер, може взяти на себе відповідальність за досягнення окремих цілей сталого розвитку, застосовуючи стійкі та інклюзивні практики, які в подальшому здатні генерувати довгострокове багатство та добробут всіх верств населення, усунення проблеми відходів, збереження довкілля та створення робочих місць.

У статті розкривається проблема інклюзивного розвитку в умовах воєнного часу, яке має на меті розвиток кожної людини, підвищення її добробуту, а також зниження рівня бідності та суспільної нерівності. Ця концепція, перш за все, направлена на забезпечення рівних прав і можливостей для абсолютно всіх членів суспільства, зокрема, людей, які частково чи повністю втратили працездатність. Тому важливо проаналізувати існуючі новітні цифрові технології, які б могли забезпечити стійкість та інклюзивність бізнес-процесів підприємств торгівлі. Визначено, що з метою забезпечення довготривалого успіху та реалізації цілей стійкого розвитку підприємства торгівлі повинні застосовувати новітні цифрові технології, зокрема штучний інтелект (ШІ), блокчейн, Інтернет речей (IoT) та розробки у сфері відновлюваної енергетики, активно сприяти впровадженню прийняття управлінських рішень на основі даних, ефективному управлінню ресурсами та підвищенню прозорості в ланцюгах постачання. Впровадження стійких практик дозволяє знизити витрати та підвищити ефективність використання ресурсів підприємств торгівлі і, водночас, створює умови для підвищення лояльності до бренду та збільшення кількості клієнтів. Цифрові технології також відіграють дедалі важливішу роль у сприянні інклюзивності, особливо в умовах викликів воєнного часу та необхідності економічного відновлення. Надання людям з інвалідністю та всім постраждалим внаслідок воєнних дій незалежності через цифрову доступність та освіту, рівності можливостей працевлаштування поза залежністю від соціального забезпечення матиме вирішальне значення для майбутнього України.

Ключові слова: стійкий розвиток підприємств торгівлі; інклюзивний розвиток; ресурси; цифрові технології; штучний інтелект; блокчейн; інтернет речей; ланцюг постачання; конкурентоспроможність

*Y. SHAPRAN, O. ZAMULA, O. ZAMULA***APPLICATION OF DIGITAL TECHNOLOGIES TO ENSURE SUSTAINABLE AND INCLUSIVE DEVELOPMENT OF TRADING ENTERPRISES**

The rapid growth of the global population, economic recession, and the highly unstable economic and political situation across many regions of the modern world are intensifying pressure on the environment and society. Although the situation is critical, it is not hopeless. Individuals, organizations, and communities can continue to take responsibility for achieving specific Sustainable Development Goals by applying sustainable and inclusive practices that can generate long-term wealth and well-being for all population groups, reduce waste, preserve the environment, and create jobs.

The article examines the issue of inclusive development during wartime, which aims to enhance individual well-being, reduce poverty, and decrease social inequality. This concept is primarily focused on ensuring equal rights and opportunities for all members of society, including people who have partially or completely lost their ability to work. Therefore, it is important to analyze modern digital technologies capable of supporting the sustainability and inclusiveness of business processes in trading enterprises. The study identifies that, to ensure long-term success and achieve sustainable development goals, trading enterprises should implement advanced digital technologies—such as artificial intelligence (AI), blockchain, the Internet of Things (IoT), and renewable energy innovations—while actively promoting data-driven decision-making, efficient resource management, and transparency in supply chains. The integration of sustainable practices makes it possible to reduce costs, improve resource efficiency, and simultaneously strengthen brand loyalty and expand the customer base. Digital technologies also play an increasingly important role in fostering inclusivity, particularly under wartime challenges and the need for economic recovery. Providing people with disabilities and those affected by military actions with independence through digital accessibility, education, and equal employment opportunities—regardless of social protection status—will be crucial for Ukraine's future.

Keywords: sustainable development of trading enterprises; inclusive development; resources; digital technologies; artificial intelligence; blockchain; Internet of Things; supply chain; competitiveness

Постановка проблеми. Зростання населення планети призводить до збільшення попиту на товари першої необхідності, такі як їжа, житло та одяг, проте глобальні ресурси не можуть безкінечно збільшуватися для задоволення цих потреб [1]. В результаті нестримного розвитку виробництва та розростання сфери послуг, в тому числі торгівлі, стан довкілля буде лише погіршуватися з року в рік. Одночасно зростає ризик збільшення соціальної нерівності та збідніння окремих верств населення. Якщо кожна людина, організація та держава не будуть ігнорувати ці тенденції, а залучаться до вирішення вказаних проблем, ми матимемо впевненість в тому, що наші нащадки будуть мати змогу жити на цій планеті та розвивати цивілізацію.

Стійкий розвиток охоплює широкий спектр практик, які забезпечують відповідальне, етичне та екологічно свідоме ведення бізнесу. Цей спосіб дій

дає можливість задоволення поточних потреб споживачів без загрози здатності людей майбутніх поколінь, кількість яких невпинно зростає, задовольняти свої власні.

Метою дослідження є визначення впливу застосування цифрових технологій для забезпечення стійкого та інклюзивного розвитку підприємств торгівлі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Велика кількість наукових праць, як в нашій країні, так і за кордоном, присвячені проблемам забезпечення стійкості розвитку. Так, наприклад, Стерлінг С. розглядає стійкий розвиток як узгодження економіки та навколишнього середовища на новому шляху розвитку, який би підтримував людський прогрес не лише в кількох місцях і протягом кількох років, але й на всій планеті та протягом тривалого часу [2]. Марін К. та ін. вважають, що «Стійкий

розвиток означає здатність суспільства, екосистеми або будь-якої такої існуючої системи безперервно функціонувати у невизначеному майбутньому, не досягаючи виснаження ключових ресурсів» [3; с. 94].

Зазначимо, що у дослідженнях вітчизняних вчених існує полеміка щодо використання різних варіантів перекладу англійського терміну «sustainable development». Критичний лінгвістичний аналіз цього поняття здійснив Стрільчук В. [4]. Він підсумовує, що обґрунтованим є використання словосполучення «стійкий (збалансований) розвиток», оскільки влучніше розкриває дійсну сутність запропонованого концепту [4; с. 31]. Втім, в більшості вітчизняних наукових доробок та нормативних актах використовується термін «сталий розвиток». Так, Лакас В. під сталим розвитком розуміє «збалансоване співіснування та пропорційне відтворення економічної, екологічної та соціальної сфер національного господарства на основі еквівалентного ресурсоспоживання та примноження людського, асиміляційно-екологічного, природно-ресурсного, ресурсно-виробничого та фінансового потенціалу» [5; с.189].

Мацелюх Н. та Корж М. виділяють поняття сталого економічного розвитку, яке визначають як «розвиток країн, регіонів, громад, коли економічне зростання, виробництво і споживання, а також інші види діяльності суспільства відбуваються з можливістю і здатністю до відновлення екосистем, поглинання забруднень навколишнього середовища, створення умов для розвитку (нових «точок зростання») і підтримки життєдіяльності теперішніх та майбутніх поколінь» [6]. Отже, економічна стійкість вимагає, щоб при прийнятті економічних рішень відповідальні особи керувалися принципами справедливості та фінансової відповідальності, а також враховували імперативи екологічної та соціальної стійкості. Такий підхід доречно застосовувати також і до підприємств торгівлі.

Проаналізувавши наявні підходи до визначення поняття «сталий розвиток підприємства» Огієнко А. прийшов до висновку, що «це процес забезпечення тривалого економічного зростання підприємства, який гармонійно поєднує економічні, екологічні та соціальні аспекти діяльності. Це управлінська концепція, що передбачає ефективне використання ресурсів, збереження навколишнього середовища, покращення якості життя працівників і громад, а також забезпечення конкурентоспроможності в умовах складного і динамічного зовнішнього середовища» [7: с. 224]. Автор конкретизує низку осіб, зацікавлених у розвитку бізнесу, але не надає їх вичерпного переліку. А, оскільки у торговельних підприємств формуються соціально-економічні відносини зі значною кількістю стейкхолдерів, вивчення питання ефективної взаємодії з ними, є актуальним та важливим з точки зору наукового та практичного застосування.

Стейкхолдери стійкого розвитку – це будь-які особи, організації, групи або суспільства, які мають інтерес до забезпечення довгострокових екологічних,

економічних та соціальних наслідків діяльності, які б відповідали глобальним цілям стійкого розвитку.

У системі взаємодії підприємства торгівлі зі стейкхолдерами виникає безліч ситуацій, які потребують наявності таких методів або практик, які б дозволили бізнесу невинно економічно розвиватися без шкоди довкіллю та суспільству, а, в кращому разі, створювали б умови для взаємовигідного партнерства, а це передбачає збалансований розвиток усіх учасників соціально-економічних відносин, що виникають в процесі діяльності суб'єкта бізнесу.

Зважаючи на той факт, що в Україні останнім часом кардинально змінилася структура населення, а також на глобальному рівні стрімко розвиваються цифрові технології, є потреба в оцінці впливу цих факторів на процес досягнення цілей стійкого розвитку та його тривалість.

Виклад основних результатів дослідження.

Стойкий розвиток є сьогодні невід'ємною складовою для бізнесу, який прагне мати довгостроковий успіх. Організації повинні розглядати стійкий розвиток як можливість, а не як тягар. Це передбачає переосмислення ланцюгів постачань, управління ресурсами та дизайну продукції з метою мінімізації впливу на навколишнє середовище. Таким чином підприємства для забезпечення тривалої конкурентоспроможності створюють інноваційні продукти та послуги, які відповідають потребам споживачів та одночасно захищають планету.

Зрештою, переваги стійкого розвитку виходять за рамки самого бізнесу. Компанії, які дотримуються принципів стійкого розвитку, сприяють оздоровленню довкілля та суспільства. Вони відіграють важливу роль у вирішенні глобальних проблем, таких як зміна клімату та виснаження ресурсів. Оскільки все більше підприємств впроваджують стійкі практики, їх колективний вплив може призвести до значних позитивних змін у країні та світі.

Разом зі стійкими практиками підприємства розвивають інклюзивність, за якої «головний акцент робиться на продуктивній зайнятості всіх груп працездатного населення (включаючи жінок) як важливої умови зниження рівня бідності» [8]. Інклюзивне зростання має на меті розвиток кожної людини, підвищення її добробуту, а також зниження рівня бідності та суспільної нерівності. Ця концепція, перш за все, направлена на забезпечення рівних прав і можливостей для абсолютно всіх членів суспільства, зокрема, людей, які частково чи повністю втратили працездатність.

В Україні ж, у зв'язку з повномасштабним вторгненням російської федерації, ця проблематика набула особливого значення. Масовані атаки різними видами озброєнь, щоденні вибухи та руйнування призводять не лише до поранень різного ступеню важкості громадян нашої країни, а також викликають розлади психіки, завдають моральної шкоди. Так, за даними ООН, від початку вторгнення зафіксовано і підтверджено дані про 12 654 загиблих і 29 392 поранених цивільних в Україні [9]. Вже майже 250 тис. українських дітей мають статус «дитина, що

постраждала від війни». Насправді ж, згідно з оцінкою Міністерства соціальної політики України, кількість постраждалих значно більша, йдеться про 7,5 мільйонів українських дітей, які так чи інакше можна назвати постраждалими внаслідок воєнних дій [10]. А ще сотні тисяч людей отримали інвалідність. Та є очевидним те, що цей сегмент населення відіграватиме важливу роль у формуванні української економіки не лише протягом одного, а потенційно декількох поколінь. Це необхідно враховувати не лише при плануванні майбутнього розвитку нашої держави в цілому та кожного окремого підприємства зокрема, а й для оперативного управління, що полягає у створенні умов, які б уможливили реабілітацію якомога більшої кількості поранених і постраждалих, що в подальшому дало б змогу кожній особі відчувати себе повноправним та дієздатним членом суспільства.

Дж. Гупта та К. Вегелін розглядають інклюзивний розвиток як розвиток, який не лише створює нові економічні можливості, а й забезпечує рівний доступ до можливостей, створених для всіх верств суспільства, особливо бідних [11]. Крамаренко К. М., Іващенко Д. І. вважають, що залучення уразливих верств населення в роботу, інтеграція молоді, жінок, людей з інвалідністю, людей похилого віку в ринок праці, надання їм можливості одержання соціальної й економічної вигоди має бути головною метою будь-якого інклюзивного проекту [12]. До цього переліку варто додати осіб, постраждалих від воєнних дій, в тому числі дітей, а також ветеранів.

Науковці також роздумують над співвідношенням понять «інклюзивний розвиток» та «стійкий розвиток». Зокрема, Павлов О.І. вказує на те, що «об'єктність та вимірність концепції сталого розвитку є переважно еколого-економічною, то концепції інклюзивного розвитку – соціоекономічною» [13].

Та ми вважаємо, що поняття «інклюзивний розвиток» конкретизує напрямки, на яких потрібно зосередитися в рамках досягнення цілей стійкого розвитку. А результатом практичної реалізації цієї теоретичної концепції має бути формування середовища суспільної гармонії та добробуту, в якому відсутні суспільна дискримінація за будь-якими ознаками, бідність та соціальна несправедливість [14].

Широкі можливості для запровадження на підприємствах торгівлі інклюзивного розвитку і, разом з цим, стійкого розвитку відкривають сучасні інноваційні технології, які стрімко і невинно трансформують підходи до функціонування організацій будь-яких видів. Аналіз впливу зазначених технологій на стійкість бізнес-процесів підприємств торгівлі наведено в таблиці.

Впровадження стійких практик – це довгострокова інвестиція, яка принесе користь як бізнесу, так і планеті. Застосовуючи концепції стійкого та інклюзивного розвитку на практиці, підприємства торгівлі не лише сприяють більш стійкому

майбутньому, але й покращують власні конкурентоспроможність та репутацію. Сстійкі компанії – це майбутнє, і ті, хто почне впроваджувати зміни сьогодні, будуть краще підготовлені до викликів завтрашнього дня.

Компанії, що застосовують практики стійкого розвитку, отримують низку переваг:

Економічні вигоди:

1. Зниження витрат: Впровадження політики енергозбереження, переробки та ефективного використання ресурсів може зменшити довгострокові операційні витрати. Наприклад, використання чистіших технологій або впровадження відновлюваних джерел енергії може знизити рахунки за енергію та воду.

2. Підвищення конкурентоспроможності: Сстійкі торговельні компанії сприймаються більш прихильно споживачами та клієнтами, які цінують екологічно чисті продукти чи послуги. Крім того, вони можуть отримати доступ до ринків, які вимагають екологічної сертифікації.

3. Доступ до фінансування: Все більше інвесторів шукають компанії, які знають, як зробити свою діяльність стійкою та відповідати ЦСР. Це полегшить доступ до капіталу та коштів, призначених для зелених ініціатив.

Соціальні переваги:

1. Покращення робочого середовища: Сстійке підприємство піклується про добробут своїх співробітників, забезпечуючи гідну роботу, рівні можливості та постійний професійний розвиток. Це сприяє більшій відданості співробітників та зменшує плинність кадрів.

2. Соціальна відповідальність: Сстійкі підприємства активно сприяють добробуту громад, у яких вони працюють, сприяючи місцевому розвитку та підтримуючи соціальні ініціативи, які мають позитивний вплив.

3. Забезпечення інклюзивності. Впровадження цифрових технологій сприяє наданню людям з інвалідністю та всім постраждалим внаслідок воєнних дій незалежності через цифрову доступність та освіту, рівності можливостей працевлаштування поза залежністю від соціального забезпечення.

Екологічні переваги

1. Зменшення впливу на навколишнє середовище: Завдяки впровадженню більш ефективних практик використання енергії та ресурсів, компанії можуть значно зменшити свій вуглецевий слід та мінімізувати утворення відходів. Це покращує репутацію компанії та може бути ключовим фактором, що відрізняє її від конкурентів.

2. Дотримання нормативних вимог: Законодавство про охорону навколишнього середовища стає все більш суворим. Впровадження політики стійкого розвитку з самого початку гарантує, що підприємство дотримується правил та уникає штрафів.

Таблиця – Внесок цифрових технологій у забезпечення стійкості та інклюзивності бізнес-процесів підприємств торгівлі.

Технологія	Внесок	Детальний опис внеску
Рішення у сфері відновленої енергії	Інтеграція технологій відновлюваної енергії є важливою для зменшення залежності від викопного палива та мінімізації викидів вуглецю.	Сонячна та вітрова енергія: Вартість сонячних панелей та вітрових турбін значно знизилася, що робить доступнішим інвестування у відновлювану енергію. Зберігання енергії: Досягнення в технологіях систем накопичення енергії дозволяють зберігати енергію та використовувати її за потреби. Мікромережі: використання мікромереж дозволяє ефективніше управляти споживанням енергії та зменшити залежність від централізованих джерел живлення
Інтернет речей (IoT)	IoT підключає пристрої та датчики до Інтернету, що дозволяє здійснювати моніторинг та управління ресурсами та процесами в режимі реального часу.	Енергоефективність: пристрої IoT можуть контролювати споживання енергії в режимі реального часу, оптимізуючи роботу систем опалення, вентиляції та кондиціонування повітря, освітлення та обладнання. Управління водними ресурсами: датчики IoT можуть контролювати споживання води та виявляти її витoki в режимі реального часу. Оптимізація ланцюга поставок: пристрої IoT можуть відстежувати місцезнаходження та стан товарів по всьому ланцюжку поставок. Це зменшує псування та відходи. Моніторинг стану навколишнього середовища: Датчики IoT можуть відстежувати індикатори стану навколишнього середовища, такі як якість повітря, стан ґрунту, якість води, тощо.
Штучний інтелект (ШІ)	Прийняття кращих та більш стійких рішень завдяки здатності алгоритмів ШІ аналізувати величезні обсяги даних та знаходити закономірності й ідеї, які люди могли б пропустити.	Управління ресурсами: ШІ може оптимізувати споживання енергії. Скорочення відходів: Системи на базі ШІ можуть оптимізувати логістику та ланцюги постачань. Прогнозоване обслуговування: ШІ покращує обслуговування обладнання, прогнозуючи збої до їх виникнення, зменшуючи час простою та подовжуючи термін служби обладнання.
Блокчейн	Блокчейн пропонує децентралізований та прозорий спосіб відстеження та перевірки транзакцій і даних у ланцюгах поставок, підвищуючи прозорість та підзвітність	Прозорість ланцюга постачань: Блокчейн може забезпечити незмінний запис транзакцій та походження продукції, дозволяючи компаніям відстежувати шлях товарів через ланцюг постачань. Стійке постачання: Блокчейн може перевіряти сертифікації та відповідність стандартам стійкого розвитку. Зменшення шахрайства та відходів: Забезпечуючи прозорий та захищений від несанкціонованого доступу запис транзакцій, блокчейн знижує ризик шахрайства та помилок у ланцюгах постачань.
Прийняття рішень на основі даних	Інтеграція рішень ШІ, IoT, блокчейну та відновлюваної енергії генерує величезні обсяги даних. Використання цих даних для прийняття рішень має вирішальне значення для оптимізації зусиль щодо стійкого розвитку	Аналітика великих даних: Бізнес використовує аналітику великих даних для отримання уявлення про діяльність та визначення можливостей для її покращення. Прогнозна аналітика: Прогнозна аналітика дозволяє бізнесу керувати ресурсами проактивно, пом'якшувати ризики. Звітність про стійкий розвиток: Точна та прозора звітність є важливою для демонстрації відданості стійкому розвитку, що, зміцнює довіру зі стейкхолдерами. допомагає бізнесу відповідати регуляторним та ринковим очікуванням.

Висновки та перспективи подальших досліджень. З метою забезпечення довготривалого успіху та реалізації цілей стійкого та інклюзивного розвитку підприємства торгівлі повинні застосовувати новітні цифрові технології, зокрема штучний інтелект (ШІ), блокчейн, Інтернет речей (IoT) та розробки у сфері відновлюваної енергетики, активно сприяти впровадженню прийняття управлінських рішень на основі даних, ефективному управлінню ресурсами та підвищенню прозорості в ланцюгах постачання.

Впровадження стійких практик дозволяє знизити витрати та підвищити ефективність використання ресурсів підприємств торгівлі і, водночас, створює умови для підвищення лояльності до бренду та збільшення кількості клієнтів.

Разом з цим, включення стійкого розвитку до бізнес-стратегій вимагає зміни мислення. Підприємства, керівництво яких планує і реалізує заходи із досягнення ЦСР, застосовує етичні та прозорі практики, забезпечує ефективне управління природними ресурсами, а також формує умови для інклюзивності, здійснює таким чином позитивний

внесок у суспільство. Бути компанією, що розвивається, не лише покращує імідж серед клієнтів, але й створює здоровіше робоче середовище для співробітників та зміцнює відносини з постачальниками.

Список літератури

1. Dernbach J. C. Sustainable development as a framework for national governance. *Case Western Reserve Law Review*, 1998. 49(1). P. 1–103.
2. Sterling S. Learning for resilience, or the resilient learner? Towards a necessary reconciliation in a paradigm of sustainable education. *Environmental Education Research*. 2010. 16. P. 511 – 528.
3. Marin C., Dorobanțu R., Codreanu D., Mihaela R. The Fruit of Collaboration between Local Government and Private Partners in the Sustainable Development Community Case Study: County Valcea. *Economy Transdisciplinarity Cognitiom*, 2012. P. 93 – 98.
4. Стрільчук В.А. Теоретичні підходи до визначення концепту «сталий розвиток» у праві: критичний аналіз. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2017. №2. С.28-31. URL: http://www.lsej.org.ua/2_2017/9.pdf
5. Лакас В.В. Сталый розвиток в сучасних умовах: сутнісно-змістовна характеристика та теоретико-методологічні засади. *Агросвіт*. 2024. № 16. С. 184-190
6. Мацелюх Н. П., Корж М. А. Сталый економічний розвиток України: концептуальні основи, механізми забезпечення та

- драйвери розвитку. *Ефективна економіка*. 2021. № 4. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2021_4_7.
7. Огієнко А. Сталий розвиток підприємства: сутність, поняття, перспективи та перешкоди. *Modeling the development of the economic systems*. 2024. 3. С. 222–228. URL: <https://doi.org/10.31891/mdes/2024-13-31>.
 8. Решетило В.П. Концепція інклюзивного сталого розвитку та її реалізація в умовах децентралізації. https://eprints.kname.edu.ua/55848/1/%D0%86%D0%9D%D0%9A%D0%9B%D0%AE%D0%97%D0%98%D0%92%D0%9D%D0%98%D0%99_%D0%A0%D0%9E%D0%97%D0%92%D0%98%D0%A2%D0%9E%D0%9A-9-12.pdf
 9. Майже 250 тисяч українських дітей визнані постраждалими від війни <https://www.helsinki.org.ua/articles/mayzhe-80-tysiach-nepovnolitnikh-ukraintsv-vyznani-postrazhdalymy-vid-viyny/>
 10. ООН: кількість загиблих і поранених серед цивільних в Україні зросла на 30% минулого року <https://www.radiosvoboda.org/a/news-on-ukraina-tsyvilni-viyna/33318629.html>
 11. Joyeeta Gupta, Courtney Vegelin. Sustainable development goals and inclusive development. URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s10784-016-9323-z>
 12. Крамаренко К. М., Іващенко Д. І. Інклюзивна економіка як концепція повоєнного розвитку України. *Економіка та суспільство*. 2024. Випуск 67.
 13. Павлов О. І. Інклюзивний розвиток України як система. *Проблеми економіки*. 2020. № 4. С. 75–81.
 14. Павлов О. І. Концепція сталого розвитку та концепція інклюзивного розвитку: спільне та відмінне. *Стратегічні аспекти сталого та інклюзивного розвитку Економіки України: від теорії до практики*. Матеріали наукового колоквиуму 19 вересня 2024 року. Одеса: Одеський національний технологічний університет, 2024. 239 с.
 15. Singh A. Sustainability Practices in Business Operations. *International Journal for Research Publication and Seminar*. 2024. Vol. 15. Issue 3. P. 18–34
- substantive characteristics and theoretical and methodological foundations]. *Ahrosvit [Agrosvit]*. 2024. no 16. pp. 184–190
6. Matseliukh N. P., Korzh M. A. Stalyi ekonomichnyi rozvytok Ukrainy: kontseptualni osnovy, mekhanizmy zabezpechennia ta draivery rozvytku [Sustainable economic development of Ukraine: conceptual fundamentals, security mechanisms and development drivers] *Efektivna ekonomika [Efektivna ekonomika]*. 2021. no. 4. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2021_4_7. (accessed at: 29.10.2025)
 7. Ohienko A. Stalyi rozvytok pidpriemstva: sutnist, poniattia, perspektivy ta pereshkody [Sustainable development of enterprises: essence of the concept, prospects, and obstacles]. *Modeling the development of the economic systems*. 2024. no. 3. pp. 222–228. URL: <https://doi.org/10.31891/mdes/2024-13-31>. (accessed at: 29.10.2025)
 8. Reshetylo V.P. Kontsepsiia inkluzivnoho staloho rozvytku ta yii realizatsiia v umovakh detsentralizatsii [The Concept of Inclusive Sustainable Development and Its Implementation under Conditions of Decentralization]. https://eprints.kname.edu.ua/55848/1/%D0%86%D0%9D%D0%9A%D0%9B%D0%AE%D0%97%D0%98%D0%92%D0%9D%D0%98%D0%99_%D0%A0%D0%9E%D0%97%D0%92%D0%98%D0%A2%D0%9E%D0%9A-9-12.pdf (accessed at: 29.10.2025)
 9. Maizhe 250 tysiach ukrainskykh ditei vyznani postrazhdalymy vid viiny [Nearly 250,000 Ukrainian children have been recognized as war-affected] <https://www.helsinki.org.ua/articles/mayzhe-80-tysiach-nepovnolitnikh-ukraintsv-vyznani-postrazhdalymy-vid-viyny/> (accessed at: 29.10.2025)
 10. ООН: kilkist zahyblykh i poranenykh sered tsyvilnykh v Ukraini zroslo na 30% mynuloho roku [UN: The number of civilians killed and injured in Ukraine increased by 30% last year] <https://www.radiosvoboda.org/a/news-on-ukraina-tsyvilni-viyna/33318629.html> (accessed at: 29.10.2025)
 11. Joyeeta Gupta, Courtney Vegelin. Sustainable development goals and inclusive development. URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s10784-016-9323-z> (accessed at: 29.10.2025)
 12. Kramarenko K. M., Ivashchenko D. I. Inkluzivna ekonomika yak kontsepsiia povoiennoho rozvytku Ukrainy [Inclusive economy as a concept of post-war development of Ukraine]. *Ekonomika ta suspilstvo [Economy and Society]*. 2024. Vol. 67.
 13. Pavlov O. I. Inkluzivnyi rozvytok Ukrainy yak sistema [Inclusive development of Ukraine as a system]. *Problemy ekonomiky [The Problems of Economy]*. 2020. no. 4. pp. 75–81
 14. Pavlov O. I. Kontsepsiia staloho rozvytku ta kontsepsiia inkluzivnoho rozvytku: spilne ta vidminne [The Concept of Sustainable Development and the Concept of Inclusive Development: Similarities and Differences]. *Stratehichni aspekty staloho ta inkluzivnoho rozvytku Ekonomiky Ukrainy: vid teorii do praktyky. Materialy naukovo kolokviumu 19 veresnia 2024 roku [Strategic Aspects of Sustainable and Inclusive Development of Ukraine's Economy: From Theory to Practice]*. Odessa: Odeskyi natsionalnyi tekhnolohichnyi universytet, 2024. 239 p.
 15. Singh A. Sustainability Practices in Business Operations. *International Journal for Research Publication and Seminar*. 2024. Vol. 15. Issue 3. pp. 18–34

Надійшло (received) 06.10.2025

Відомості про авторів / About the Authors

Шапран Євген Миколайович (Shapran Yevhen) – доктор технічних наук, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», професор кафедри підприємництва, торгівлі і логістики; м. Харків, Україна; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9236-0905>; e-mail: Evgeny.Shapran@khp.edu.ua

Замула Олена Василівна (Zamula Olena) – кандидат економічних наук, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», доцент кафедри менеджменту; м. Харків, Україна; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3601-2180>; e-mail: olena.zamula@khp.edu.ua

Замула Олексій Олександрович (Zamula Olexsii) – кандидат технічних наук, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», доцент кафедри підприємництва, торгівлі і логістики; м. Харків, Україна; ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4700-1011>; e-mail: oleksii.zamula@khp.edu.ua